

Teori ve Uygulamalarıyla Eğitimde Aile Katılımı

Editör: Doç. Dr. Ataman KARAÇÖP

Editör: Doç. Dr. Ataman KARAÇÖP

TEORİ VE UYGULAMALARIYLA EĞİTİMDE AİLE KATILIMI

ISBN 978-625-7228-33-6

DOI 10.14527/9786257228336

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevdir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Ekim 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48
İskitler - Ankara Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Bu kitabı yazmadaki amacımız ailelerin, öğretmenlerin, okulun eğitimle ilgili diğer personellerinin, eğitim araştırmacılarının, öğretmen adaylarının, öğretmen eğitimcilerinin ve eğitim politikası oluşturan kurumların aile katılımının teorik alt yapısını, önemini, özelliklerini ve uygulamalarını erken çocukluk döneminden başlayarak okul öncesi, ilkokul ve ortaokul dönemleri boyunca ve bu dönemlerde verilen sosyal bilgiler, matematik ve fen bilimleri dersleri özelinde anlayabilecekleri geniş bir kaynak ortaya koymaktır. Bununla birlikte bu kitapta özel eğitime gereksinim duyan özel çocuklarımızın eğitiminde aile katılımına da yer verilerek bütün çocukların aile katılımı bakımından eşit ve etkili bir destek almalarına rehberlik etmek amaçlanmıştır. Temel amacımız ailelerin çocuklarının eğitime etkili katılımlarını sağlayacak uygulamaların geliştirilmesi konusunda rehberlik sağlamaktır.

Çocukların öğrenmesi sadece okulda gerçekleşmediği gibi tüm yönleriyle büyüüp gelişmeleri de sadece evde gerçekleşmez. Çocuklar evde, okulda ve bunların dışındaki ortamlarda geçirdikleri deneyimler yoluyla öğrenir, gelişir ve büyürler. Çocukların bir bütün olarak yetiştirilmesi sürecinde ortamlar kadar kişilerin de büyük bir rolü vardır. Çocukların yaşamlarında önemli etkiye sahip olan kişiler arasında ebeveynler başta olmak üzere diğer aile bireyleri, öğretmenler ve okulun diğer personelleri ile çocuğun içinde yaşadığı çevredeki toplumun diğer bireyleri bulunur. Bunların dışında ulusal ve evrensel birçok faktör de doğrudan ya da dolaylı olarak çocukların eğitimini ve gelişimini etkilemektedir. Tüm bu faktörler içerisinde çocuğun yaşamının her kademesinde yer alan ebeveynler ve diğer aile bireyleri daha fazla ön plana çıkmaktadır. “Anne ve babalar çocukların ilk ve sürekli öğretmenleridir” anlayışı bu önemi açıkça ortaya koymaktadır.

Günümüzde ailenin çocukların eğitimdeki rolünün önemi tüm çevreler tarafından kabul edilmekle birlikte bu rolün etkin bir şekilde gerçekleştirilmediği ya da gerçekleştirilemediği de bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. “Hangi anne-baba ya da aile çocuğunun iyi eğitim almasını istemez ve kendisinin de bu konuda yapabilecekleri ne varsa bunları yapmak istemez ki?” sorusunun cevabını duyar gibiyiz. Tabi ki herkes ister ve yapabileceklerini de yapmaya çalışır. İşte asıl sorun da ailelerin çocuklarının iyi bir eğitim almaları sürecinin hangi dönemlerinde, neleri ve nasıl yapabilecekleri noktasında karşımıza çıkmaktadır. Bu sorun yeni değil ve ilk kez de bu kitap kapsamında ele alınmış değildir. Şimdiye kadar bu sorunun çözümüne yönelik birçok teorik ve uygulamalı araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda sorunun kişisel, sosya-kültürel, ekonomik ve politik faktörler de dâhil olmak üzere çeşitli yönleri ele alınmış ve etkili çözüm önerileri de sunulmuştur. Ancak alan yazında aile katılımıyla ilgili söylem ve uygulama arasın-

da boşluk olduğu ifade edilmektedir. Çocukların eğitimine etkin aile katılımının sağlanmasına yönelik uygulamalarda istenilen düzeye ulaşılamamış olması bizi bu konuda çalışma yapmaya yöneltmiştir. Üstelik ailelerin çocukların eğitimlerine katılımı ile ilgili sorunlar sadece tek bir kurum ya da kişiyle ilgili de değildir. Konunun bu kapsamlı yapısını da göz önünde bulundurarak biz bu kitapta eğitimin tüm paydaşlarının kendileri için faydalı teorik ve uygulamalı bir takım bilgiler bulabilecekleri bir anlayışı hâkim kılmaya çalıştık.

Bütün dünyada Covid-19 pandemisi nedeniyle tüm alanlarda olduğu gibi eğitimde de karmaşık bir süreç yaşanmaktadır. Bu dönemler tüm paydaşların çocukların eğitimi ve başarısı için bir araya gelebileceği bir süreci içermektedir. Bu süreçte dünyada ve ülkemizde eğitim çoğunlukla uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu durum ailelerin eğitimdeki rolünü daha da ön plana çıkarmıştır. Ancak bizim tüm yazarlar olarak aile katılımı ile ilgili çalışmalarımız önceki yıllarda başlamıştır. Yine de bu kitabın pandemi döneminde ailelere, öğretmenlere, eğitim araştırmacılara, öğretmen adaylarına, öğretmen eğitimcilerine ve eğitim politikası geliştiren kurumlara ve kişilere destek sağlayacak bir rehber olabileceği düşünülmektedir. Son zamanlarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın da aile eğitimine ilişkin programlar düzenleme çabaları bu kitapta işlenen aile katılımı konusunun ne kadar güncel olduğunu ve böyle bir kaynağa ihtiyaç duyulduğunu da göstermektedir.

Bu vesileyle kitabın tüm eğitim paydaşları için amaçlarımız kapsamında katkı sağlaması ve onların beklentilerine cevap vermesi ümidiyle tüm okurlara duyarlılıkları için şimdiden teşekkür eder çocuklarıyla birlikte sağlıklı ve başarılı bir ömür dilerim. Ayrıca pandemi döneminin olağanüstü koşullarında büyük bir özveriyle çalışarak bu kitabın okurlara ulaştırılmasında emeği geçen bölüm yazarlarına ve Pegem Akademi ailesine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Doç. Dr. Ataman KARAÇÖP

Bölümler ve Yazarları

Editör: Doç. Dr. Ataman KARAÇÖP

1. Bölüm: Eğitimde Aile Katılımının Teorik Temelleri

Doç. Dr. Ataman KARAÇÖP- Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8939-3725

2. Bölüm: Erken Çocukluk Döneminde Aile Katılımı

Dr. Vedat BAYRAKTAR- Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1076-4736

3. Bölüm: İlkokul Döneminde Aile Katılımı

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Hanifi ERÇOŞKUN- Atatürk Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9932-3659

4. Bölüm: Özel Eğitimde Aile Katılımı

Arş. Gör. Selin GÖKÇE- Anadolu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9484-9619

5. Bölüm: Fen Bilimleri Eğitiminde Aile Katılımı

Dr. Öğr. Üyesi Tufan İNALTEKİN- Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3843-7393

6. Bölüm: Matematik Eğitiminde Aile Katılımı

Dr. Zekiye MORKOYUNLU- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1978-4525

7. Bölüm: Sosyal Bilgiler Eğitiminde Aile Katılımı

Dr. Öğr. Üyesi Feride ERSOY- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7088-4903

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

EĞİTİMDE AİLE KATILIMININ TEORİK TEMELLERİ

1.1. Temel Kavramlar ve Aile Katılımı Tanımları.....	1
1.2. Eğitimde Aile Katılımının Önemi ve Özellikleri	4
1.3. Eğitimde Aile Katılımının Kuramsal Temelleri.....	11
1.3.1. Bilişsel Gelişim Teorisi	11
1.3.2. Sosyo-kültürel Teori	12
1.3.3. Sosyal Sermaye Teorisi	14
1.3.4. Ekolojik Sistemler Teorisi	21
1.3.5. Bilgi Birikimi Teorisi	25
1.3.6. Okul-Aile İlişkilerini Anlamada Yapısal ve İlişkisel Yaklaşım	32
1.4. Aile Katılımı Model ve Yaklaşımları.....	33
1.4.1. Çakışan Küreler Modeli	33
1.4.2. Hoover-Dempsey ve Sandler'in Aile Katılım Modeli	42
1.5. Aile Katılımının Önündeki Engeller.....	57
1.5.1. Bireysel Ebeveyn ve Aile Faktörleri.....	59
1.5.2. Çocuk Faktörleri	61
1.5.3. Aile-Öğretmen ve Okul Faktörleri	63
1.5.4. Sosyal Faktörler	64
KAYNAKLAR.....	68

2. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE AİLE KATILIMI

2.1. Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Aile Katılımının Önemi.....	79
2.2. Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Aile Katılımı Sağlamanın Yöntemleri ..	81
2.2.1. Aile İletişim Etkinlikleri.....	81
2.2.2. Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Aile Eğitim Etkinlikleri	91
2.2.3. Erken Çocukluk Kurumlarında Ailenin Çocukların Sınıf içi ve Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerine Katılımı.....	94
2.2.4. Bireysel görüşmeler	96

2.2.5. Ev Ziyaretleri	97
2.3. Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Aile Katılımlı Etkinlikleri: Planlama, Uygulama ve Değerlendirme	99
KAYNAKLAR	105

3. BÖLÜM

İLKOKUL DÖNEMİNDE AİLE KATILIMI

3.1. İlkokulda Aile Katılımında İletişim	114
3.2. İlkokulda Aile Katılımının Önemi	115
3.2.1. İlkokulda Aile Katılımında Ailelerin Sosyoekonomik Statüsünün Rolü	115
3.2.2. İlkokulda Aile Katılımında Yönetici ve Öğretmen Etkisi	118
3.2.3. İlkokulda Aile Katılımında Zamanın Etkisi	119
3.3. İlkokulda Aile Katılımının Belirleyicileri	119
3.4. İlkokulda Aile Katılımında Başarı	122
3.5. İlkokulda Aile Katılımında Ev Ödevinin Rolü	123
3.6. İlkokulda Aile Katılımında Davranış Sorunlarını Giderme	125
3.7. İlkokulda Aile Katılımının Sınırlayıcıları	127
KAYNAKLAR	131

4. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİMDE AİLE KATILIMI

4.1. Özel Gereksinimli Çocuk ve Aile	139
4.2. Ailede İlk Farkına Varış	139
4.3. Ailelerin Danışmanlık, Rehberlik ve Eğitim Gereksinimlerinin Karşlanması	142
4.4. Aile Eğitimi ve Aile Katılımının Yararları	144
4.5. Okul-Aile İşbirliğinin Önemi	146
4.6. Aile Katılımını Sağlama Yöntemleri	150
4.7. Aile Eğitim Programları	154
4.7.1. Uygulamanın Yapıldığı Ortama Göre Aile Eğitim Programları	154
4.7.2. Aile Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Değerlendirilmesi	155
KAYNAKLAR	163

5. BÖLÜM

FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİNDE AİLE KATILIMI

5.1. Fen Bilimleri Eğitiminde Aile Katılımının Önemi	170
5.2. Fen Bilimleri Eğitiminde Aile Katılımını Sağlama Yöntemleri	179
5.3. Fen Bilimleri Eğitiminde Ailenin Okul İçi Öğrenme Etkinliklerine Katılımı.....	186
5.4. Fen Bilimleri Eğitiminde Ailenin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine Katılımı...	191
5.5. Fen Bilimleri Eğitiminde Aile Katılımlı Etkinlikleri Planlama, Uygulama ve Değerlendirme	194
KAYNAKLAR	215

6. BÖLÜM

MATEMATİK EĞİTİMİNDE AİLE KATILIMI

6.1. Matematik Eğitiminde Aile Katılımının Önemi	223
6.2. Matematik Eğitiminde Aile Katılımını Sağlama Yöntemleri	226
6.3. Matematik Eğitiminde Ailenin Okul İçi Öğrenme Etkinliklerine Katılımı	234
6.4. Matematik Eğitiminde Ailenin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine Katılımı....	237
6.5. Matematik Eğitiminde Aile Katılımlı Etkinlikler: Planlama, Uygulama ve Değerlendirme	244
6.5.1. Okul odaklı etkinlikler	244
6.5.2. Ev odaklı etkinlikler	250
KAYNAKLAR	253

7. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE AİLE KATILIMI

7.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Aile Katılımının Önemi	259
7.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Aile Katılımını Sağlama Yöntemleri.....	265
7.3. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Ailenin Öğrenme Etkinliklerine Katılımı.....	271
7.3.1. Ailenin Okul İçi Öğrenme Etkinliklerine Katılımı.....	275
7.3.2 Ailenin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine Katılımı.....	279
7.4. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Aile Katılımlı Etkinlikler: Planlama, Uygulama ve Değerlendirme	281
KAYNAKLAR	290
Yazarlar Hakkında.....	295

1. BÖLÜM

EĞİTİMDE AİLE KATILIMININ TEORİK TEMELLERİ

Doç. Dr. Ataman KARAÇÖP - *Kafkas Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-8939-3725

1.1. Temel Kavramlar ve Aile Katılımı Tanımları

Eğitimde aile katılımı ile ilgili bilgilere girmeden önce bu konu kapsamında kullanılan bazı kavramların açık bir şekilde ifade edilmesi önemli olacaktır. Bu anlamda öncelikle aile, ebeveyn ve veli kavramlarının anlamlarının açıklanması daha sonrada aile katılımının açıklanmasına yer verilmiştir. Türk Dil Kurumu sözlüklerinde aile “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca ailenin, “aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü”, “birlikte oturan hısım ve yakınların tümü” ve “aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü” şeklinde farklı tanımlarına da yer verilmiştir. Aile katılımı ile ilgili olarak sıklıkla kullanacağımız ebeveyn terimi “anne ve baba” olarak ifade edilmiştir. Yine aile katılımı literatüründe karşımıza çıkan başka bir kavram olan veli ise “bir çocuğu koruyan, işlerine bakan ve her türlü davranışından sorumlu kimse” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2019).

Günümüz toplumunda farklı aile yapıları söz konusudur. Bu farklı yapılar ailelerin büyüklükleri ve eşlerin durumlarına (birlikte, ayrı ya da ölmüş olmaları) göre ortaya çıkmaktadır. Aileler büyüklüklerine göre büyük ve çekirdek aile olarak ikiye ayrılır. Büyük aile “büyükbaba, büyükanne ile bunların evli oğullarından, gelinlerinden ve çocuklarından oluşan aile” ve çekirdek aile ise “anne, baba ve henüz evlenmemiş çocuklardan oluşan aile” olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte “Kimsesiz veya bakıma muhtaç bir çocuğun belli bir süre içinde ilgili yaya göre her türlü bakımını ve sorumluluğunu üstlenen “gönüllü aile” olarak da koruyucu aile tanımlanmıştır” (TDK, 2019). Bazı kaynaklarda büyük aile yerine

geniş aile kavramı kullanılmakta ve geniş aile “akrabalık çizgisinin babaya göre belirlendiği, anne, baba, evlenmiş çocuklar, evlenmemiş çocuklar ve torunlardan oluşan üç neslin bir arada yaşadığı aile” olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte farklı aile yapılarından biri de boşanma, yasal olarak hiç evlenmemiş olma ve ya eşlerden birinin ölümü nedeniyle ortaya çıkan kadın ya da erkek ile onun çocuk ya da çocuklarından oluşan tek ebeveynli ailelerdir. Tek ebeveynli aile yapısının anlaşılması için “bekâr” ve “dul” kavramlarının açıklanması gerekir. Bekârlık “evlenmemiş kimse” ya da “evli olduğu hâlde ailesinden ayrı, yalnız yaşayan kimse”; dulluk ise “eşi ölmüş veya eşinden boşanmış kadın veya erkek” olarak tanımlanmıştır (Compton, 2016; TDK, 2019).

Bu kavramların tanımlarından hareketle bu kitapta tek ebeveynli aile yapılarındaki ebeveyni belirtmek için “yalnız ebeveyn” kavramı kullanılmıştır. Ayrıca kitapta bir çocuğun eğitimine aile katılımı konusunda ise aile kavramı geniş ya da büyük aile içerisinde yer alan en az bir kişinin katılımı olarak kullanılmıştır. Bunların dışında çocuğun eğitimine katılım gösteren bakıcılar, koruyucu ailelerdeki bireyler, yakın ya da uzak akrabalar ile tanıdıklar ise “diğer kişiler” olarak kullanılmıştır. Literatürde, aile katılımı içerisinde aile kavramı, öğrencilerin ebeveynleri veya onların hayatlarındaki önemli yetişkinler olarak ifade edilmiştir. Ayrıca ebeveyn ya da veli terimi kullanılarak da bir öğrenci için önemli olan yetişkin bir aile üyesine atıfta bulunulmuştur. Çoğunlukla amcalar, teyzeler ve kuzenlerle birlikte büyükanne ve büyükbabalar veya diğer yetişkinler öğrencilerin yaşamlarında etkilidirler. Ayrıca, bu alandaki araştırmacılar okul-aile işbirliği terimini aile katılımı ile eşanlamlı olarak kullanılan bir terim olarak sunmuşlardır (Compton, 2016; Glueck ve Reschly, 2014). Genel olarak bu kitapta çocukların eğitimine katılım açısından aile kavramına yer verildiği için veli, ebeveyn ya da diğer kişilerin katılımını da kapsayacak şekilde “aile katılımı” kavramı kullanılmıştır.

Aile katılımı ile ilgili literatürde aile katılımının nasıl tanımlanacağı konusunda uyumsuzluklar bulunmaktadır. Birçok araştırmacı, aile katılımını çeşitli şekillerde tanımlamıştır; ancak yine de ailelerin kendilerini eğitim sürecine nasıl dâhil edebilecekleri konusunda farklı algıları vardır. Aile katılımı, okul ve aile arasındaki ortaklık olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, hem okul hem de aile çocukların ortak eğitim hedeflerinin sorumluluğunu paylaşırlar. Aile katılımı, gönüllülük, okula gidip-gelme ve ev ödevlerine veya etkinliklere yardımcı olarak çocukların evde öğrenmelerini destekleme gibi farklı şekillerde yatırımlar yaparak ailelerin çocuklarının eğitiminde sorumluluk almaları olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre ailenin katılımı, bir çocuğun eğitim kariyerine yönelik ailelerin veya çocuğun bakımını üstlenen kişilerin yaptıkları yatırımları içerir. Başka bir şekilde aile katılımı, ailelerin evde veya okulda sergiledikleri, çocuklarının öğrenmelerine yönelik

tutum, inanç, istek ve beklentiler gibi farklı davranış ve faaliyetleri olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte aile katılımı, ailelerin evde ve okulda yaptıkları eylemler olarak ta tanımlanmıştır. Aileler, çocuklarına okulda veya evde yardımcı olmak için okulla ilgili farklı türdeki etkinliklere gönüllü olarak katılırlar. Bu kapsamda aile katılımı, ailelerin çocuklarının evde veya okuldaki eğitimine gönüllü katılımı olarak ifade edilmiştir. Ayrıca aile katılımı, ailelerin doğrudan etkinliklerin (ödevlere yardım gibi) içinde yer almaları veya öğrenmeyle ilgili dolaylı faaliyetlerde (toplantılara katılmak gibi) yer almaları şeklinde de tanımlanmıştır. Aile katılımı başka bir boyutuyla, ailelerin çocuklarının öğrenme sürecine ve öğrenme deneyimlerine katılımları ve ailelerin çocuklarının okul dışında akademik başarısını artırmak için tasarlanmış faaliyetlere etkin katılımı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca aile katılımı, okul ve aile arasındaki etkileşimin miktarı ile de ifade edilmiştir. Burada etkileşim, öğrencinin ilerlemesinin sorgulanması ile ilişkilendirilmiştir. Aile ile etkileşim, aile katılımını artırabilecek veya azaltabilecek aileler ve öğretmenler arasındaki ilişki olarak tanımlanmıştır (Altinoz, 2016; LaRocque, Kleiman ve Darling, 2011; Levin ve Sutherland, 2013; Price-Mitchell, 2009; Rodriguez, Blatz ve Elbaum, 2014; Roy, 2016; Smith, Wohlstetter, Kuzin ve De Pedro, 2011; Wanat, 2010; Washington, 2016).

Diğer bir bakış açısı ise aile katılımının çocuklara ev ödevlerinde yardım etme eylemi olduğu şeklindedir. Bunun yanında aile katılımı, ailelerin çocuklarını okulda ve evde destekleme biçimleri olarakta ifade edilmiştir. Buradaki aile desteği kavramı daha sonraları sınıf gönüllülüğü, öğrenci ilerlemesini değerlendirme, okul etkinliklerine katılım ve evde çocuklarla çalışma gibi çeşitli düzeylerde aile katılımı olarak tanımlanmıştır. Aileler genellikle gelecekteki hedefleri ve yaşamdaki başarıları ile ilgili olarak çocuklarının okuldaki ilerlemeleriyle ilgilenirler ve meşgul olurlar. Buradan hareketle aile katılımının genel olarak çocuğun mutluluğu ve akademik başarısı için aktif bir ilgi olduğu vurgulanmıştır. Bir farklılık olarak ailelerin kendileri aile katılımını, veli-öğretmen birliğine üyelik, spor takımlarına koçluk yapma, spor etkinliklerine kabul ve kayıt masalarında çalışma, öğretmenlerle toplantı, okul personeli ile konuşma, bağış toplama ve okulda sürdürülen farklı programlara yardım etme olarak tanımlamışlardır. Ayrıca aile katılımı, okul ve ev olmak üzere iki özel ortam bakımından da tanımlanmıştır. Formal aile katılımı okullarda fiziksel olarak yer almayı/bulunmayı ifade ederken, informal aile katılımı evde gerçekleşen öğrenmeye vurgu yapmıştır. İnfomal aile katılımı, okul başarısına yardımcı olan kurallar ve rutinler oluşturmanın yanı sıra ödevlere yardım etme ve izlemeyi de içermiştir. Bununla birlikte aile katılımı, akademik başarıyı güçlendiren aile davranışları olarakta ifade edilmiştir. Aile katılımını kapsayan birçok tanım olsa da, tüm eğitim kurumlarının etkili aile katılımını uygulamak

için birlikte çalışması önemlidir (Bower ve Griffen, 2011; Cheung ve Pomerantz, 2015; Foley, 2015; Garbacz, McDowall, Schaughency, Sheridan ve Welch, 2015; Ndebele, 2015; Shumow, Lyutykh ve Schmidt, 2011; Taliaferro, DeCuir-Gunby ve Allen-Eckard, 2009).

Literatürde yer alan aile katılımı tanımları göz önünde bulundurularak bu kitapta ortaya konulmaya çalışılan aile katılımı anlayışına yönelik kapsayıcı bir aile katılımı tanımı yapılmıştır. Bu kapsamda aile katılımı; geniş aile tanımı içerisinde yer alan bireylerin ve çocuklar için önemli olan diğer bireylerin bilgileri, becerileri, çeşitli duyguları, sosyokültürel özellikleri, ekonomik varlıkları gibi tüm birimleri ile çocuk, öğretmen, okul ve toplumla tam bir işbirliği ve uyum içerisinde tüm bilgi iletişim kaynaklarını kullanarak, çocukların okuldaki, evdeki ve diğer ortamlardaki öğrenmelerinde hem fiziksel hem de zihinsel ve duygusal olarak yer almaları olarak ifade edilebilir. Çocukların yaşları, sınıf düzeyleri, başarı düzeyleri, öğrenme güçlüklerinin olup olması, aile ve çevre koşullarındaki farklılıklar onların eğitimin yaşantısında büyük bir öneme sahip olduğu kabul edilen aile katılımının eşit bir şekilde sunulamamasına neden olabilir. Aile katılımının sağlanmasında ailelerin ve diğer bireylerin eğitim düzeyleri, eğitimle ilgili geçmiş yaşantıları, sosyo-kültürel özellikleri, aile yapıları, ekonomik durumları, yaşam koşulları gibi birçok ailevi, toplumsal ve bireysel özelliklerindeki farklılıklar çocukların bu çok önemli yardım ve destekten mahrum kalmalarının bir sebebi olmamalıdır. Bu noktada çocukların eğitimleri ve gelişimleriyle ilişkisi olan tüm paydaşların işbirliği yoluyla gerek çocuktan gerekse aileden ve toplumdan kaynaklı bu faktörlerin olumsuz etkileri olabildiğince ortadan kaldırılarak tüm çocuklara eşit eğitim fırsatlarının sağlanmasının önemli olduğu görülmektedir.

1.2. Eğitimde Aile Katılımının Önemi ve Özellikleri

Muhtemelen, ailelerin çocuklarının öğrenmelerine katıldığı ilk fırsat, çocuğa basitçe konuşmayı öğretmektir. Anne karnında bile, ebeveynler doğmamış çocuklarıyla konuşurlar ve çocuk doğduğunda, ebeveynler ve aile üyeleri bebekle konuşmaya çalışırlar. Bir okul ortamında formal bir öğretim olmadan, çocuk ebeveynlerinden dil öğrenir. Bir ebeveyn çocuğun çok büyük ve bilinmeyen bir dünyadaki ilk rehberidir. Ebeveyn, çocuğun kelimelerin ne anlama geldiği ve kelimelerle nasıl ifade edileceği konusundaki ilk akıl hocasıdır. Aynı zamanda ebeveyn, yazı dilinin büyüleyici bulmacasını çözen bir çocuğun ilk öğretmenidir. Öğrenme aile katılımı yoluyla evde başlar, ancak aile katılımı öğrenmenin ilerleyen zamanlarda çocuk okula başladığında sürdürülmesi önemlidir (Barnett, Scaramella, Neppel, Ontia ve Conger, 2010; Roy, 2016). Bu bölümde kısaca aile katılımının tarihsel gelişimine bakmak önemli olacaktır.

Ondozuncu yüzyılın başlarında, öğretim öncelikle evde aileler tarafından yapılırdı. Ancak aile katılımının örgütlü yapıya kavuşturulması 19. yüzyılın sonlarında mümkün olabilirdi. Aile katılımındaki değişim, dersleri bütünleştirerek evde eğitimin geliştirilmesine yardımcı olan ailelerden öğretmenin birincil kaynak haline gelmesine doğru gerçekleşmiştir. Öğretmenler birincil kaynak haline geldikçe, aile katılımı yavaş yavaş evden okul tarafından kabul gören ve onaylanan etkinliklere doğru yönelmiştir. Ailelerin katılımı daha örgütlü bir şekilde yerine getirildiği için 20. yüzyılda ailelerin daha az söz sahibi olduğu şeklinde yanlış bir görüntü ortaya çıkmıştır. Kadınların işgücüne katılımlarıyla birlikte çocuk bakım sistemleri oluşturulmaya başlanması, ailelerin çocuklarının eğitimine katılım isteklerinin değişmesine sebep olmuştur. Evde öz-kakım hizmeti veren ailelerin çocuk bakım kurumlarında öğretmene yardımcı olmaları teşvik edilmiştir. Bu yüzyıl boyunca, sosyoekonomik sınıflar ayrılmaya başlamış ve bu durum okullarda katılım gösteren ailelerin yer aldığı sınıflara da yansımıştır. Okul ve evin bölünmesi, aile katılımının ağırlığını sadece öğretmenin kontrolüne bırakmaya başlamıştır. Ailelerin, öğrenci etkinliklerine yalnızca gerektiğinde öğretmenlere destek verme biçiminde katılımlarına izin verildiği ifade edilmiştir. Öğretmenlerin sınıf için en iyi olanı belirlemeye ve düzenlemeye başlamalarıyla birlikte aile katılımının önceliği zayıflamaya başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru okullar aileleri uzaklaştırmaya başlamış ve öğretmenleri eğitimde tek uzman olarak görmüşlerdir (Anfara ve Mertens, 2008; Okeke, 2014; Tekin, 2011; Washington, 2016). Aile, okul ve toplum arasındaki bağ yeni bir olgu değildir. Bu olgunun geçmişi, çocukların eğitiminin informal bir çaba olduğu ve çocukların ailelerinin geçimini sağlama ve ev halkını yönetmelerine yardımcı oldukları bir zamana kadar dayanır. Ancak toplum gitgide karmaşılaştıkça, eğitim daha önemli hale gelmiş ve çocukları eğitime görevi evden ve toplumdaki uzaklaşarak sınıflara ve nihayetinde okullara taşınmıştır. Bu süreçte, hepsi bir çocuğun gelişimini derinden etkileyen bu üç kurum - aile, toplum ve okul - arasındaki karşılıklı bağımlılık hissi kaybolmuştur (Finn-Stevenson, 2014; Menheere ve Hooge, 2010). Ancak sosyokültürel, ekonomik, demografik ve toplumsal değişim ve gelişimler günümüzde çocukların eğitiminin aile, okul ve toplumun birlikte gerçekleştirebilecekleri ortak bir çabanın ürünü olacağı anlaşılabilir hale gelmiştir. Burada karşımıza, aile katılımının hangi şekillerde gerçekleştiği, hangi etkinlikleri ve davranışları içerdiği gibi soruların cevaplanması çıkmaktadır. Kısacası, "aileler çocukların eğitimine nasıl katılım gösterebileceklerdir?" sorusunun cevabı aile katılımının türleri ve bu katılım türlerinin içerdiği etkinlikler ile davranışların ortaya konulması olacaktır.

Çocukların eğitiminde önemli rol oynayan ailelerle sıkı bir işbirliği oluşturmak ve onları da okulla işbirliği içinde olmaya isteklendirmek, okul açısından önemli bir kazanımdır. Öğrencilerin öğrenmesine aile katılımı, çocukların eği-